

Kapitola 1

Vrchní inspektor Čchen Cchao neměl ani trochu náladu přednášet na politickém školení stranického výboru šanghajského policejního ředitelství.

Jeho rozpoložení odpovídalo tématu dne – nutnosti vybudovat v Číně duchovní kulturu. „Duchovní kultura“ bylo módní politické heslo, mimořádně zdůrazňované ve stranickém tisku od poloviny devadesátých let. Lidový deník přinesl právě toho rána další úvodník na toto téma. Ve stejném vydání ovšem oznamoval další korupční skandál vysokého stranického představitele.

Odkud by se tedy vůbec vzala nějaká „duchovní kultura“? Tady přece nešlo o něco, co by se dalo vytáhnout jen tak odnikud, jako králík z kouzelníkova klobouku. Čchen však bez ohledu na to musel nehybně a vážně sedět u stolu v konferenční místnosti a jako robot přikyvovat, když hovořili jiní.

Nedokážeš spojit nic s ničím se zlámanými nehty...

Nemohl si vybavit, zda tato neradostná představa pochází z básně, kterou kdysi dávno četl na slunci na nějaké pláži.

Přes veškerou stranickou propagandu se v Číně šířil přízemní materialismus. Jako v tom proslulém vtipu na účet starého politického sloganu „Vzhlížejte

k budoucnosti“, jenž se změnil v ještě populárnější obecné krédo „Vzhlížejte k penězům“, neboť v čínštině se „budoucnost“ a „peníze“ řeknou *čchien*, obojí úplně stejně. Jenomže ve skutečnosti nešlo tak docela o vtip. Tak odkud by se vzala „duchovní kultura“?

„Lidé dnes upírají pohled leda sobě pod nohy,“ promluvil vážně stranický tajemník Li Kuo-chua, nejvyšší představitel strany na ředitelství. Těžké váčky pod očima se mu v odpoledním světle chvěly. „Musíme znovu důrazně prosazovat slavné tradice naší strany. Musíme znovu ustanovit komunistické pořadí hodnot, musíme lid převychovat...“

Můžeme z toho vůbec vinit lid? Čchen si zapálil cigaretu a ukazováčkem a prostředníčkem si promnul hřbet nosu. Po všech politických kotrmelcích pod Maovým vedením, po Kulturní revoluci, po událostech léta 1989, po všech těch úplatkářských aférách uvnitř strany...

„Lidé se starají jenom o peníze,“ skočil mu hlasitě do řeči inspektor Liao, vedoucí oddělení vražd. „Uvedu vám příklad. Minulý týden jsem šel do restaurace. Staré chu-nanské restaurace, která už funguje celá léta, a najednou je z ní Maova restaurace. Všude na stěnách visí Maovy portréty i obrazy jeho okouzlujících osobních sekretářek. Jídelní lístek je plný speciálních jídel, údajně Maových nejoblíbenějších. A číšnice, takzvané sestřičky Siangovy, oblečené v živůtcích *tu-tou*, potíštěných Maovými citáty, se tam předvádějí jako nějaké šlapky. Ta restaurace bezostyšně vydělává na Maovi, kterého by nejspíš ranila mrtvice, kdyby byl dnes vzkříšen a uviděl to.“

„A pak ten vtip,“ pravil detektiv Ťiang, „jak Mao přijde na náměstí Tchien-an-men a mazaný podnikatel ho okamžitě využije a předvádí ho turistům, načež vydělá tuny peněz. Donebevolající hanba...“

„Nechte už Maa na pokoji,“ přerušil je pohněvaně tajemník Li.

Hanba nebo ne, vtipy na Maův účet zůstávají stále politickým tabu, všiml si Čchen a přitáhl si popelník. Ovšem ta anekdota představuje živou ilustraci dnešní společnosti. Mao se stal výnosnou obchodní značkou. Odplata, nebo

karma? uvažoval Čchen a sledoval kroužky kouře, jak ve spirále stoupají ke stropu konferenční místnosti. Vtom postřehl, že Li vedle něj neklidně poposedává. Bude muset promluvit.

„Ekonomická základna a ideologická nadstavba.“ Čchen ze sebe vypravil pár marxistických pouček ještě z vysoké, ale pak se zarazil. Podle Marxe existuje souvislost mezi ideologickou nadstavbou a ekonomickou základnou. Současný „socialismus čínského typu“ se však vyznačuje právě nesouladem mezi nimi. Zavládla tu zcela kapitalistická tržní ekonomika – ke všemu podle Marxovy analýzy ve stadiu prvotní akumulace –, tak jak bychom mohli očekávat rozvoj komunistické ideologické nadstavby či duchovní kultury?

Ovšem teď musel rychle něco vymyslet. Vyžadovali to od něj – nejen jako od „intelektuála“, jehož hlavním studijním oborem byla angličtina (než ho vláda dosadila do policejního úřadu) –, ale také jako od vrchního inspektora a perspektivního stranického kádru.

„No tak, vrchní inspektore Čchene, nejsi jen policejní důstojník, ale i publikovaný básník,“ naléhal komisař Čang. Jako „revolucionář starší generace“, byť už dávno v důchodu, Čang stále navštěvoval stranické schůze v úřadu a věřil, že veškeré současné problémy jsou důsledkem nedostatečné politické výchovy. „Jistě máš co říct k nezbytnosti přestavby duchovní kultury.“

Pro Čchena nebylo nijak obtížné uhodnout, co se skrývá za Čangovou poznámkou. Nešlo jen o zjevný nesouhlas s tím, že je básník, ale i o výtku, že je – podle Čangova názoru – příliš liberální.

„Když jsem dnes ráno jel do práce přeplněným autobusem,“ začal Čchen znovu a odkašlal si, „škrábal se nahoru starý muž s berlí. Když autobus prudce zabrzdil, stařec ošklivě upadl. Nikdo se nezvedl, aby ho pustil sednout. Jeden mladý cestující, který seděl, poznamenal, že už minuly doby soudruha Lej Fenga, Maova vzoru obětavého komunisty...“

Znovu nechal větu nedokončenou. Snad to je jen náhoda, že se Mao neustále vrací jako přízrak. Čchen típl cigaretu a právě se chystal větu dokončit, když

mu pronikavě zazvonil mobil. Vzal hovor, aniž by se podíval na ostatní v místnosti.

„Nazdar, tady Jong,“ ozval se ženský hlas, čistý a pronikavý. „Volám kvůli Ling.“

Ling byla Čchenova přítelkyně z Pekingu, přesněji bývalá přítelkyně, i když si to nikdy přímo neřekli. Jong, kamarádka a bývalá kolegyně Ling, se jim během jejich vztahu plného rozchodů a nových začátků, jenž se táhl už od studentských let, snažila všemožně pomáhat.

„Co se stalo Ling?“ vyhrkl, čímž vyvolal udivené pohledy ostatních přítomných. Chvatně vyskočil a do místnosti oznámil: „Omlouvám se, tohle musím vzít.“

„Ling se vdala,“ řekla Jong.

„Cože?“ Vyšel na chodbu.

Vlastně by tím neměl být tak zaskočen. Jejich vztah byl už dlouho v troskách kvůli nepřekonatelnému problému – skutečnosti, že Ling byla DVČ; dítě vysokého činitele. Její otec patřil k nejvyšším stranickým kádrům. Čchen si nedokázal představit, že by se díky ní zařadil mezi DVČ, dokonce ani kvůli ní. Třecí plochy mezi nimi zvyšoval jeho odpor k sociální nerovnosti, a pak tu byla vzdálenost mezi Pekingem a Šanghají, a tolik dalších věcí...

Ling za to nemohu obviňovat, opakoval si. Ale i tak na něj ta novina dopadla jako ničivý úder.

„On je také DVČ, ale navíc úspěšný podnikatel a stranický funkcionář. Jí samotné na tom moc nezáleží, však víš...“

Poslouchal a opíral se přitom v koutě o stěnu, zrak upřený na protější zeď, která mu připomínala nepopsaný papír. Připadal si tak trochu jako posluchač příběhu, který se stal někomu jinému.

„Měl ses víc snažit,“ pravila Jong, jakoby na obranu přítelkyně. „Nemůžeš od ženy chtít, aby čekala věčně.“

„Chápu.“

„Třeba ještě není pozdě,“ dorazila ho Jong poslední ranou. „Pořád jí na tobě hodně záleží. Přijed' do Pekingu, mám ti co vyprávět. Takovou dobu jsi tu nebyl. Už jsem skoro zapomněla, jak vypadáš.“

Takže Jong to nechtěla vzdát, i když Ling sama už to udělala, když se vdala za jiného. Jong po něm v podstatě chtěla, aby se vypravil do Pekingu na jakousi „záchrannou misi“.

Nevěděl, jak dlouho ta rozmluva v chodbě trvala. Když se konečně vrátil do konferenční místnosti, politické školení už se chýlilo ke konci. Komisař Čang potřásl hlavou, jako by to byl bubínek. Li Čchenovi věnoval dlouhý, zkoumavý pohled. Čchen si sedl vedle stranického tajemníka a až do konce schůze nepromluvil.

Když lidé začali odcházet, odtáhl ho Li stranou. „Je všechno v pořádku, souduhu vrchní inspektore Čchene?“

„Ano, všechno v pořádku,“ odpověděl Čchen a vklouzl zpět do své oficiální role. „Téma, které jsme dnes probírali, je neobyčejně závažné.“

Po schůzi se Čchen místo návratu do svého bytu rozhodl navštívit matku. Dnes večer neměl vůbec chuť chystat si večeři sám.

Když však odbočil do ulice Ťiou-ťiang, zvolnil krok. Bylo už skoro šest. Matka žila sama ve staré čtvrti, její zdraví už bylo chatrné a její zvyky střídmé. Raději by měl kvůli takové neohlášené návštěvě nakoupit nějaké hotové jídlo. Za rohem bývala malá jídelna, pokud si vzpomínal. V době, kdy chodil do školy, prošel mnohokrát kolem a zvědavě nahlížel dovnitř, aniž by do jídelny vstoupil.

V postranní uličce si malý chlapec kutálel rezavou železnou obruč, důvěrně známý obrázek, který Čchen však už dávno nespatriil. Jako by se spolu s tou obručí v houstnoucím soumraku odvíjely nazpátek jeho dětské vzpomínky. Zasáhl ho pocit déjà vu.

Znovu si rozmýšlel návštěvu u matky. Stýskalo se mu po ní a dělal si výčitky, že se o ni nestará tak, jak by si přál. Ale večer s ní by také mohl znamenat další z jejích přednášek o tom, že je stále svobodný, kdy mu citovala Konfucia: Jsou věci, jež u muže představují nedostatek úcty k rodičům, a nejhorší z nich je nemít potomky. Na to se dnes večer necítil.

Vrhl na jídelnu rychlý pohled zvenčí. Vypadala zanedbaně a špinavě a za ta léta se téměř nezměnila. Vstoupil dovnitř do ošuntělé místnosti, kde ze stropu, zašlého od kouře a promáčeného vodou, visela holá žárovka, matně osvětlující tři nebo čtyři zamaštěné, rozviklané stoly. Zákazníci většinou působili stejně umouněně jako celé to místo, měli před sebou jen levné lihoviny a misky s buráky.

Číšnice, kyprá malá padesátnice, mu mlčky, s mrzutým výrazem podala upatlaný jídelní lístek. Objednal si pivo Čching-tao a dva studené předkrmy – tofu s červenou omáčkou a tisícileté vejce se sójovou omáčkou – a zeptal se: „Máte nějaké speciality?“

„Vepřová střívka, plíčky a srdce a tak dál, všechno dušené se sypkou rýží. Náš kuchař si dělá vlastní rýžové víno. Je to specialita šanghajské kuchyně. Nikde jinde to nedostanete.“

„Výborně, dám si to,“ řekl a zavřel jídelní lístek. „A ještě uzenu kapří hlavu. Nějakou malou.“

Překvapeně si ho změřila – očividně na místní poměry působil jako náročný zákazník. Sám sebe také překvapil, když zjistil, že má dnes večer ještě takovou chuť k jídlu.

U stolu vzadu se jeden ze zákazníků ohlédl přes rameno. Čchen v něm poznal Kanga, sousedu ze staré čtvrti. Kang býval v počátcích Kulturní revoluce mocným vůdcem šanghajské organizace Rudé gardy, ale pak to s ním začalo jít z kopce, až skončil jako nezaměstnaný opilý povaleč, který se jen tak poflakoval kolem. O osudu toho legendárního rudého gardisty Čchen věděl od matky.